

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

№2

2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026 -yil, 2-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017 y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
H.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

H.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

Sevinch Shomurot qizi Arziyeva Gilam ishlab chiqarish korxonalarida iste'molchilar xulq-atvorini o'rganish va marketing qarorlarida qo'llash	147
Xilola Nematovna Ochilova, Mirzohid Azamat o'g'li Iskandarov Boshqaruvda menejment tamoyillarining o'rni, ahamiyati va zaruriyati	151
Nigina Marupovna Usmanova Xizmat ko'rsatish sohasining mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hayotida tutgan o'rni hamda holat tahlili	155
INNOVATSIYA VA RAQAMLI IQTISODIYOT	
Xayrulla Qilichovich Qarshiboyev Iqtisodiy jarayonlarni modellash tirishda chiziqli regressiya modelidan foydalanish	162
Malika Axmad qizi Qurbonova Hududiy boshqaruvda raqamli iqtisodiyot samaradorligini ekonometrik baholash	166
Nargiz Toxirovna Sattarova Mintaqaviy tadbirkorlik subyektlarini raqamli ekotizimga integratsiyalash orqali hududiy raqobatbardoshlikni ta'minlash	169
Gullola Mirkamolovna Toxirova Savdo korxonalarida innovatsion rivojlanish va barqaror iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik	172
Sanjar Safarovich Bazarov Iqlimga moslashuvchan asalarichilikni rivojlantirishda raqamli monitoring tizimlarini baholash	175
MOLIYA, PUL MUOMALASI VA KREDIT	
Shavkat Sobirovich Oltayev Milliy iqtisodiyot taraqqiyotida eksport faoliyatining ahamiyati	180
Nargiza Muzafarovna Babaeva Mikromoliyaviy tashkilotlarning kichik biznesni qo'llab-quvvatlashdagi roli	183
BUXGALTERIYA HISOB, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT	
Тўлқин Исматулла ўғли Яхёев Қурилиш хизматлари кўрсатувчи корхоналарда 5-сон МХХС стандарти асосида активлар ҳисобини юритиш	191
Jahongir Bakhodirovich Ergashev Savdo korxonalari iqtisodiy samaradorligini moliyaviy ko'rsatkichlar asosida tahlil qilish	194
Давлат Комилов Уразов Актуальные вопросы трактовки, классификации и оценки качества аудиторских услуг	198
Asror Maxmanazar o'g'li Yusupov Qo'shma korxonalarda aktivlarni xalqaro standartlar asosida tashkil etishning o'ziga xos jihatlari	205
Alisher Bobaqulovich Ravshanov Chorvachilik xo'jaliklarida qoramollarni hisobga olish muammolari	210
Nilufar Abdaxatovna Abdukadirova Umumiy ovqatlanish korxonalari faoliyati samaradorligini kompleks iqtisodiy tahlil qilish va baholashning zamonaviy yondashuvlari	215
TA'LIM, KADRLAR TAYYORLASH VA PEDAGOGIKA	
Farrux Shadiyorovich Shanazarov Ta'lim va ijtimoiy xizmatlarning inson kapitalini shakllantirishdagi o'rni	218
Зулфия Самиевна Ганиева, Лазиз Абдирашидович Наврузов Социально-когнитивные механизмы формирования математических компетенций: синтез идей Л.С. Выготского и принципов RIE	223
E'TIBORGA MOLIK MASALALAR	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Жамоада яхши етакчининг борлиги – жамоанинг бахти	227

BUXGALTERIYA HISOB, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT

Тўлқин Исматулла ўғли Яхёев – СамИСИ доцент в.б., PhD

ҚУРИЛИШ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТУВЧИ КОРХОНАЛАРДА 5-СОН МҲХС СТАНДАРТИ АСОСИДА АКТИВЛАР ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ

Аннотация. Мақолада МҲХС-5 (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”)нинг қурилиш корхоналарида қўлланилиши, активларни ҳисобга олиш, баҳолаш, фойда ва зарарни аниқлаш ҳамда молиявий ҳисоботларда тўғри акс эттириш жараёнлари таҳлил қилинган. Шунингдек, ҳисоб-китоб ва баҳолашнинг аҳамияти ва корхоналар учун тақлифлар кўрсатилган.

Калит сўзлар: МҲХС-5, сотиш учун мўлжалланган активлар, тугатилган фаолият, қурилиш корхонаси, баҳолаш, молиявий ҳисобот, ўзгарувчан бозор, тугатилган лойиҳа, молиявий ресурслар, стратегик режалаштириш, тўғри баҳолаш.

Кириш. Қурилиш хизматлари кўрсатувчи корхоналарда молиявий ҳисоботнинг ҳаққонийлиги ва шаффофлигини таъминлашда 5-сон МҲХС (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”) стандарти асосида активлар ҳисобини юритиш алоҳида аҳамиятга эга. Қурилиш соҳасидаги лойиҳалар одатда узоқ муддатли бўлиб, ҳар бир объектнинг қиймати ва унинг сотиш эҳтимоли иқтисодий шароитларга боғлиқ равишда ўзгаради. Шу боис, активларни тўғри баҳолаш ва уларнинг молиявий ҳисоботда тўлиқ кўрсатилиши корхонанинг ўзгарувчан бозорда самарали қарор қабул қилиши учун зарур.

5-сон МҲХС стандартининг асосий долзарблиги шундаки у корхоналарга сотишга мўлжалланган активларни ва тугатилган лойиҳаларни алоҳида ҳисоблаш, уларнинг қийматини аниқлаш ва обесценение ҳолатларини молиявий ҳисоботда акс эттириш имконини беради. Бу инвесторлар, кредиторлар ва бошқарувчи органлар учун корхонанинг ҳақиқий молиявий ҳолатини англаш ва молиявий ресурслардан оқилона фойдаланиш имкониятини яратади.

Қурилиш соҳасида активлар одатда турли компонентлардан - қурилиш материаллари, ишчи ресурслар, тайёр объектлар ва лойиҳалардан иборат бўлиб, уларнинг баҳоси ва молиявий аҳволини аниқ ҳисобга олиш зарур. Агар стандарт талабларига мувофиқ ҳисоб юритилмаса, активларнинг ҳақиқий қиймати ҳисоботда акс этмай, корхона молиявий натижаларини нотўғри кўрсатиши мумкин. Бу эса стратегик режалаштириш, лойиҳа баҳоси ва инвестиция қарорларига салбий таъсир кўрсатади.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили Ушбу мавзу бўйича маҳаллий ва хорижий адабиёт манбалари таҳлили, қурилиш соҳасида фундаментал тадқиқотлар қаторида И.С.Степанова [1], Аренс Е.А. [2], ДЖ.К. Лоббек [3], Серов В.М. [4], Гурков И.Б [5] сингари хорижий олимларнинг, М.К.Пардаев[6], Н.Т.Тухлиев [7], Е.В.Голешева [8], М. Мирахмедов [9], А.А.Ештаев [10], К.Б.Уразов [11], сингари маҳаллий иқтисодчи олимларнинг қурилиш соҳасидаги турли масалалари бўйича илмий тадқиқот ишларини олиб бормоқдалар.

Тадқиқот методологияси. Мақолада қурилиш хизматлари кўрсатувчи корхоналар самарадорлигини баҳолашни омилли таҳлил усулларида фойдаланишни тадқиқ қилишда макон ва замон, индукция ва дедукция, шакл ва мазмун, микдор ва сифат, мантикий ёндошув, омилли таҳлил, математик моделлаштириш каби усуллардан фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар. 5-сон МҲХС (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”) стандарти компаниялар активларини молиявий ҳисоботда тўғри ва аниқ кўрсатишни таъминлайди.

5-сон МҲХСнинг асосий функциялари корхоналарда активлар ва тугатилган фаолиятни молиявий ҳисоботда тўғри ва шаффоф акс эттиришга қаратилган. Ушбу стандарт аввало узоқ муддатли активларнинг баҳосини ҳолатини аниқлаш имконини бера-

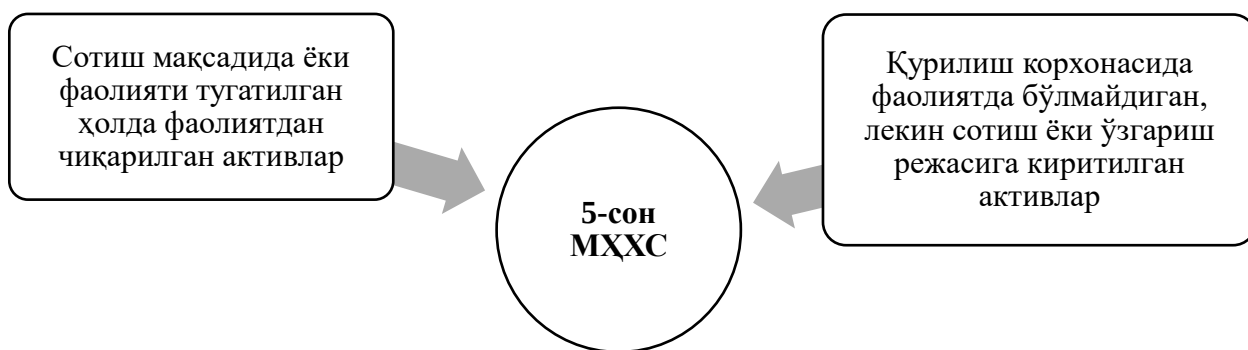
5-сон МХХС (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”) стандартининг функциялари

№	Мазмун	Аҳамияти
1	Активларнинг баҳоси ҳолатини аниқлаш	Активлар қийматининг бозордаги ҳақиқий кўринишини таъминлайди
2	Сотишга мўлжалланган активлар ва тугатилган лойиҳаларни алоҳида кўрсатиш	Молиявий ҳисоботнинг шаффофлиги ва таҳлил қилиш имкониятини оширади
3	Пул оқимларини ва молиявий натижаларни ҳисобга олиш	Корхона молиявий оқимларини назорат қилиш ва стратегияни тузиш учун асос яратади

ди, бу эса активлар қийматининг ҳақиқий кўринишини таъминлайди. Шу билан бирга, стандарт сотишга мўлжалланган активлар ва тугатилган лойиҳаларни алоҳида молиявий ҳисоботда кўрсатишни талаб қилади, бу корхона молиявий ҳисоботининг шаффофлиги ва таҳлил қилиш имкониятини оширади.

Бундан ташқари, 5-сон МХХС пул оқимлари ва молиявий натижаларни ҳисобга олишни ҳам назарда тутди, бу корхоналарга лойиҳалардан тушадиган даромад ва харажатларни аниқ баҳолаш ҳамда стратегия ва ресурслардан самарали фойдаланиш учун асос яратади. Шу тариқа стандарт корхонанинг узоқ муддатли фаолиятларини баҳолаш, инвестиция қарорларини қўллаб-қувватлаш ва молиявий шаффофликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга бўлади.

5-сон МХХС (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”) нинг қурилиш корхоналарида қуйидаги ҳолатларда қўлланилади.

1-расм. 5-сон МХХС (“Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият”) нинг қурилиш корхоналарида қўлланилиши

Қурилиш корхоналарида узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолиятни ҳисобга олишда ҳисоб-китоб ва баҳолаш жараёни активларнинг ҳақиқий қийматини аниқлаш, улардан келадиган фойда ёки зарарни ҳисоблаш ва молиявий ҳисоботларда тўғри акс этишни таъминлайдиган асосий восита ҳисобланади. Бу жараён аввал активларни аниқлаш ва мақсади бўйича ажратиш билан бошланади: бинолар, иншоотлар, қурилиш техникалари ва материаллардан қайси бир қисми сотиш учун мўлжалланган ва қайси бир қисми фаолият тугатилганлигини аниқлаш муҳимдир. Кейин, ушбу активлар бозор қиймати ёки эҳтимолий сотиш нархи асосида баҳоланади, шунингдек, уларга оид амортизация ва сарф харажатлар ҳисобга олинади. Бу баҳолаш активларнинг ҳақиқий молиявий қийматини аниқ кўрсатиш, инвесторлар ва кредиторлар учун аниқ маълумот тақдим этиш ҳамда активлардан самарали фойдаланиш имконини беради. Шу билан бирга, актив сотиш ёки фаолият тугатилганида юзага келадиган фойда ёки зарар ҳисобланади ва бухгалтерия ҳисоботларида алоҳида кўрсатилади, бу эса корхонанинг молиявий натижасини аниқ ва шаффоф тарзда намоён этади. Ҳисоб-китоб ва баҳолаш жараёнининг асосий аҳамияти

шундаки, у фақат активларни рўйхатга олиш билан чекланмай, уларнинг ҳақиқий қийматини аниқлаш, молиявий оқимни тўғри баҳолаш ва ҳисоботларда фойда ёки зарарни тўлиқ кўрсатишни таъминлайди, шу тариқа қурилиш корхонасида молиявий назорат, инвестицияларни режалаштириш ва активлардан самарали фойдаланишни таъминлайди.

Хулоса ва таклифлар. Хулоса қилиб айтиш мумкинки, МХХС-5 қурилиш корхоналарида узоқ муддатли активларни ва тугатилган фаолиятни молиявий ҳисоботларда тўғри ва шаффоф тарзда акс эттиришда муҳим аҳамиятга эга. У активларни аниқлаш, уларнинг мақсад ва фойдаланиш режасини белгилаш, сотиш ёки тугатиш жараёнидаги қийматини баҳолаш ва фойда ёки зарарни ҳисоблашни таъминлайди. Бу жараён корхонанинг молиявий ҳолатини ҳақиқий кўрсатиш, инвесторлар ва кредиторлар учун аниқ маълумот тақдим этиш, шунингдек, активлардан самарали фойдаланиш ва молиявий назоратни юритишда асосий восита ҳисобланади.

Олиб борилган ўрганишлар натижасида қуйидаги таклифлар ишлаб чиқилди:

1. Қурилиш корхоналарида ҳар бир активнинг мақсади ва ҳолати доимий равишда янгиланиб турилиши, сотиш учун мўлжалланган ва тугатилган фаолият активлари алоҳида рўйхатда кўрсатилиши лозим.
2. Баҳолаш жараёни бозор қиймати ёки эҳтимолий сотиш нархи асосида мунтазам равишда амалга оширилиши, шу билан активлардан келадиган фойда ёки зарарни аниқ аниқлаш таъминланиши керак.
3. Ҳисоб-китоб ва баҳолаш жараёнлари учун махсус ички ҳисобот ва назорат тизими яратилиши, бу молиявий ахборотни аниқ ва шаффоф тарзда тақдим этишга ёрдам бериши мумкин.
4. МХХС-5 асосида тузиладиган ҳисоботлар бухгалтерия ходимлари ва раҳбарият учун амалий қўлланма сифатида ишлаб чиқилиши, шу билан ҳисоботларни тайёрлаш ва таҳлил қилиш вақти тежалади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Молиявий ҳисоб стандартлари бўйича миллий қўлланма. – Тошкент, 2020.
2. МХХС-5 “Сотиш учун мўлжалланган узоқ муддатли активлар ва тугатилган фаолият” стандарти. – Тошкент, 2019.
3. Robert M. Grant “Contemporary Strategy Analysis”. Wiley, 2021.
4. Damodaran, A. “Applied Corporate Finance”. Wiley, 2020.

Т.Яхёев	T.Yakhyoev
Ведение учета активов в строительных компаниях на основе стандарта МСФО 5 Аннотация. В статье рассматривается применение МСФО 5 (“Долгосрочные активы, предназначенные для продажи, и прекращенная деятельность”) в строительных компаниях, учет активов, их оценка, определение прибыли и убытков, а также корректное отражение в финансовой отчетности. Также рассмотрены значимость бухгалтерского учета и предложены рекомендации для компаний. Ключевые слова: МСФО 5, активы, предназначенные для продажи, прекращенная деятельность, строительное предприятие, оценка, финансовая отчетность, меняющийся рынок, завершённый проект, финансовые ресурсы, стратегическое планирование, справедливая оценка.	Accounting of assets in construction service companies under IFRS 5 Abstract. The article analyzes the application of IFRS 5 (“Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations”) in construction companies, including asset accounting, valuation, profit and loss determination, and proper presentation in financial statements. The importance of accounting and recommendations for practical implementation are also discussed. Keywords: IFRS 5, assets held for sale, discontinued operations, construction enterprise, valuation, financial reporting, changing market, completed project, financial resources, strategic planning, fair valuation.

ISSN 2091-5187

❧ “SERVIS” ❧

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

15.05.2026-yilda terishga berildi. 26.05.2026-yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,4. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,37. Adadi 100 nusxa. Buyurtma № 0105A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.